

Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekoje pristatyta daugiau kaip 10 metų rašyta teatrologės Elvyros Markevičiūtės knyga „Įtariamasis Padegimas“. Tai bandymas nubraižyti režisieriaus, pedagogo Gyčio Padegimo – asmenybės ir kūrybos – kontūrus, perteikti savitumą teatro kontekste.

„Gytis yra pirmeivis. Jo iniciatyvos, atradimai dabar išsipildo šiuolaikiniame teatre. Iš mėgėjų į profesionalų teatrą atvedė Žemaitės dramaturgiją, pirmas pradėjo režisuoti Vakaruose (Albero Kamiu „Kaligula“ Austrijoje), Šiaulių teatre pastatė Oskarą Milašį, įkūrė savarankišką struktūrą Kauno menininkų namuose, ėmė naudoti netradicines erdves (Juditos Vaičiūnaitės „Kassandra“), vaizdo instaliacijas, pristatė mobiliųjų spektaklių, į scenos veiksmą įpynė šiuolaikinį tekstą ir aktualijas, pristatė dubliuotą spektaklį (dvi „Kreditorių“ versijos) ir kt.“, – vardija autorė.

Uždegimas ir Padegėsis

„Knygos pavadinimą sugalvojo pats Padegimas“, – sako E. Markevičiūtė.

„Ne, žiniasklaida“, – paneigia režisierius.

„Tiesos yra, – šypsosi E. Markevičiūtė, – juk kriminaluose apie gaisrus, sudegusius sandėliukus ar kioskus dažnai girdime: įtariamasis padegimas. O Gytis – itin liepsningas oratorius, gyvas žmogus. Tad dėl pavadinimo teliko įtikinti redaktorę. Mums pavyko“.

„Žinoma, čia juokelis, tačiau visada maniau: apie rimtus dalykus ir reikia kalbėti su humoru. Toks pavadinimas – kad skaitytojams būtų „cekava“ (smalsu, įdomu – aut. past.), kaip sakydavo močiutė“, – sako G. Padegimas.

Jis prisimena: su pavarde gyvenime būta nemažai nuotykių ir nutikimų.

„Sovietiniais laikais Kaune buvo kavinė „Kaukas“. Eidamas pro ją pamačiau liepsnas, skambinu gaisrininkams: „Dega „Kauko“ kavinė“. Atsiliepia: „Supratome. O kas skambina?“ – „Padegimas“. Pagrasino pranešti milicijai ir numetė ragelį, – šypsosi. – Gaisrininkai taip ir neatvažiavo, o kavinė sudegė“.

Tekę pabūti ir ponu Gyčiu Uždegimu, ir Padegėsiu. Vienas mokytojų režisierius Jonas Jurašas jam buvo netgi siūlęs pasikeisti pavardę – esą niekas neišleis į teatrą. „Nepasitvirtino – išleido“, – šypteli.

Visko sutalpinti neįmanoma

Knygos „Įtariamasis Padegimas“ atspirties tašku tapo kūrybinės veiklos 50-metis.

„Tiesa, visko sutalpinti buvo neįmanoma, – atsidūsta E. Markevičiūtė. – Jei būtų tik režisierius – ir tai sąskaitoje 126 spektakliai. O Gytis dar vadovavo Kauno, Šiaulių dramos teatrams, yra pedagogas, dramaturgas, Sąjūdžio veikėjas, visuomenininkas... Labai daug dirbo ir nuveikė. Todėl teko suktis – medžiagą skirsčiau ir blokais, ir chronologiškai. Gyčio, šeimos narių, aktorių, įvairių kūrėjų prisiminimai, išvalgos, svarbiausi spektakliai (tarp jų muzikiniai, operos, aplinkos), jo teatro modelis, pedagogika ir studentų pasisakymai, publikacijos ir kt.“

Laimės kūdikis

„Sovietmečiu teatrams vadovauti negalėjau. Sąjūdžio laikais tapau Šiaulių teatro režisieriumi ir vadovu. Buvo įdomus laikotarpis – mitingai, tankai, tuštėjančios žiūrovų salės. Stengiausi statyti sovietų draustus lietuvių autorius ir pjeses. Skambinėdavau Kultūros ir finansų ministerijoms, kad aktoriams būtų išmokėti atlyginimai“, – prisimena G. Padegimas.

Vėliau nuo politikos atsiribojo – tiesa, kai kuriose akcijose ir iniciatyvose vis dar dalyvauja.

G. Padegimas tvirtina niekada nestatęs politinių spektaklių.

„Man teatras yra apie žmonių santykius, jausmus, giluminius lūžius. Labai svarbi tema – žmogus ir laikas. Taip, teatras yra „čia ir dabar“, o paskui išnyksta, tačiau turime kalbėti apie tai, kas amžina, tikra, gilų, netgi vystyti pranašystės dovaną. Teatras turi būti gerumo, bendravimo mokykla“, – įsitikinęs.

Savo norimų pastatyti autorių sąrašą jis sudarė dar studijuodamas Maskvoje.

„Ten buvo nuostabi biblioteka, kur radau netgi uždraustų rašytojų kūrybos. Pasidariau sąrašą. Šis dingo, tačiau, regis, pastačiau visus. Esu laimingasis, kuris nesukūrė nė vieno sovietinės propagandos spektaklio. Gal Dievulis padėjo, – šypteli. – Tas, kuris teatrui atvėrė daug užsienio autorių. Ir tas, kuris kaip pedagogas išugdė už save talentingesnių kūrėjų“.

Prikėlė dideles moteris

Iš 126 spektaklių – 48 lietuvių autorių kūryba. Ar sudėtinga dirbti su mūsų šalies autoriais? Visaip buvę.

„Mano mama buvo stomatologijos chirurgė. Jos pacientas – Juozas Grušas, vaikystėje netgi užrašęs man knygą su palinkėjimu neužmiršti skaityti. Vėliau teko statyti jo pjesę, vaidino

Algimantas Masiulis su Doloresa Kazragyte. Deja, Grušo kalba pasirodė netinkama scenai - skambėjo pernelyg dirbtinai. Perrašiau - tapo žymiai geriau. Drebančiomis rankomis einu pas Grušą: „Pakeitėme tekstą...“. O tas nė nežvilgtelėjo: „Aš dramaturgas, jūs - režisierius, geriau žinote, ko reikia scenai“. Vėliau buvo išleisti J. Grušo „Raštai“. Pasitikrinu - o ten mūsų tekstas, ne Grušo, - prisimena. - Su Kaziu Saja visiškai kitaip - kabinėdavosi prie kiekvieno kablelio ir atodūsio“.

G.Padegimas didžiuojasi, kad vienintelis Lietuvoje teatro scenai prikėlė „didelių moterų“ - Jurgos Ivanauskaitės, Vandos Juknaitės, Vidmantės Jasukaitytės - kūrybą.

„Man įdomūs moterų tekstai apie moteris. Jos arčiau jausmų pasaulio, įdomesnė psichologija. Per moterį praeina daugiau gyvenimo pulsacijos“, - teigia.

Svečią liūdina dabartinė situacija, kai teatruose vis mažiau lietuvių autorių kūrybos, vis dažniau režisuoja užsieniečiai, tuo didžiuojamasi.

„O išties kas gi geriau pasakys apie mus pačius, jei ne mes patys?“, - retoriškai klausia.

Nemadingas

G.Padegimas skaičiuoja, kad jo spektakliai gyvuoja ne vieną sezoną, o kur kas ilgiau. Štai „Meistriškumo pamoka“ su Nijole Narmontaite - net 24 metus.

„Tokį ilgaamžiškumą lemia tai, kad jie nemadingi. T. y. nesusiję su vienadienėmis aktualijomis. O aš esu ne kritiku, festivalių, o žmonių režisierius. Paprastas. Net ir pažiūrų nekeičiau visus 53-ejus kūrybinius metus. Ir sovietmečiu, ir dabar. Vadinasi, yra kažkas aukščiau už mus“, - teigia.

Kūrėjas paklausus ir dabar.

„Labiausiai nemėgstu belaikio laiko. Nors esu pensininkas, neturiu nė vienos laisvos valandos. Dabar važinėju vertindamas sezono spektaklius, filmuojusi laidose, dokumentikoje, dėstau. Gerai, kad esu reikalingas. Man tai patinka - juk nežinia, kiek dar Dievulis laikys“, - sako.

Ką palinkėtų Lietuvos žmonėms? „Nepasiduoti panikai. Džiaugtis aplinka, artimaisiais, o ne nerimauti dėl to, kas nuo mūsų nepriklauso. Viskas Dievo rankose. Kita vertus, artėja pavasaris... Ir savo studentams kalu: teatre galite daryti viską, tik neatimkime iš žmonių

vilties“.

1. Markevičiūtės knygą „Įtariamasis Padegimas“ kviečiame užsisakyti bibliotekoje arba internetu - www.pavb.lt, www.ibiblioteka.lt.

Asta Sarapienė

Komunikacijos specialistė

